

Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 342.8 (497.13)

Izborni zakoni i polupredsjednički sistem

ARSEN BAČIĆ

Pravni fakultet, Split

Sažetak

Određeni politički režim ne može se razumjeti bez spoznaje o njegovu izbor-
nom sistemu i njegovoj vezi s važećim ustavom. Ustav Republike Hrvatske iz
1990. godine afirmacijom polupredsjedničkog sistema formalno je ostvario nad-
moć predsjednika Republike u odnosu na drugi dio egzekutive, ali i nad ostalim
organima vlasti. U tekstu autor prezentira model mogućih efekata predsjedničkih
izbora kod nas, te zaključuje kako su predloženi izborni zakoni daljnji korak u
učvršćivanju pozicije i funkcija šefa države.

*»Moj cijenjeni suparnik kaže kako će njegova volja
biti podređena vašoj. Ako je riječ samo o tome, onda
je stvar bezazlena. Kada bi pitanje vlade bilo stvar volje
koja se nameće ovoj ili onoj strani, onda, dakako, vaša
volja treba biti vrhovna. Pa ipak, pitanja vlade i zako-
nodavstva jesu pitanja razuma i procjene; o kojoj je
vrsti racionalnog riječ tamo gdje determinacija prethodi
diskusiji; i gdje jedni raspravljaju, a drugi odlučuju...?«¹*

Temeljna odredba Ustava Republike Hrvatske koja u čl. 1, st. 3 afirmira stav po
kojemu »narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučiva-
njem«, zatim odrednica o *demokratskom višestranačkom sustavu* kao jednoj među
inim »najvišim vrednotama ustavnog poretka Republike Hrvatske« o kojima govori
čl. 3 Ustava, te sve ostale ustavne odredbe² koje afirmiraju *reprezentativni sistem*
kakav se može naći u zemljama osnivačima klasičnog ustavnog prava i tek pre-
dložene odredbe izbornih zakona,³ koje su se početkom 1992. godine kao nacrt

¹ Edmund Burke u čuvenom obraćanju svojim biračima u Bristolu; cit. pr. C. J. Friedrich, *Constitutional Government and Democracy*, 1950, p. 265.

² Tu spadaju glavnine odredaba čl. 6, 14, 38, 40, 42, 45 (o biračkom pravu), 71, 72, 73, 74, 75, 95, 97, te čl. 98.

³ Razmatramo odredbe Nacrta Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske, te nacrt Zakona o izborima zastupnika u Sabor Republike Hrvatske, i to prema tekstovima koji su prezentirani u *Izješćima hrvatskog Sabora*, br. 55. od 5. II. 1992.

pojave iz »radionice« zakonodavno-pravne komisije Sabora, trebale bi omogućiti ostvarenje što optimalnijih odlika ustavno-demokratske republike u Hrvatskoj. Činjenica da se u Hrvatskoj, i to ubrzo nakon historijske smjene vlasti koja se, kao i u nizu drugih zemalja dojučerašnjeg socijalizma, realizirala po modelu »komunisti jučer—antikomunisti danas« (a proces ostvarenja, naravno, ima više faza, već prema tome o kojoj je zemlji riječ)⁴ donose novi izborni propisi nesumnjivo kazuju određene »pozitivne stvari« o režimu, njegovim upravljačima i ciljevima. Tim više ima li se u vidu da je Hrvatska, za razliku od drugih zemalja postkomunizma, u znatnom dijelu podnosila i još uvijek podnosi režim *stanja nužnosti*.⁵

Pa ipak, pitanja su brojna. Ona se mogu grupirati u dominantno *politička* i u ona pretežno *ustavnopravna*, mada potonja nužno slijede smisao i karakter prvih. I jedna i druga su na fundamentalan način opredijeljena onim kompleksom što ga je A. Lijphart nazvao »*constitutional choices for new democracies*«. ⁶ I dok bi se među onima iz prve grupe trebala razmatrati pitanja poput onoga o »demokraciji kao kontigentnom efektu konflikata«⁷ (koje se, s ozbirom na aktualno stanje ni rata ni mira, razaznaje u Hrvatskoj više nego jasno), ili o reprezentativnom sistemu, čija je nova kritika, iznikla unutar zemalja klasičnog ustavnog prava u poletu »nove demokracije«, ovdje iz razumljivih (!?) razloga

⁴ Prema analitičarima *The Economist* pad komunizma u zemljama Istočne Evrope nije za posljedicu imao i trenutnu uspostavu demokracije. Razlozi tome leže prije svega u činjenici što su, osim bivše Čehoslovačke, sve zemlje imale nedemokratsku tradiciju i gotovo pet dekada komunističke vladavine. Inače antikomunističko razdoblje, koje se u tim zemljama počinje odvijati od 1989., obuhvaća nekoliko faza. Prvi izbori razbili su antikomunistički pokret na vladu i opoziciju. Formiranje novih partija i pisanje ili usvajanje novih ustava aktualni je proces koji širi prostor između demokratskih nacionalista i komunista-nacionalista. (Usp. *Democracy in Eastern Europe*, 1. II. 1992., p. 30—31).

⁵ Ustavopravni sistem Republike Hrvatske nakon donošenja Ustava iz 1990. godine u korpusu stanja nužnosti poznaje ratno stanje, stanje neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti Republike, stanje u kojemu su državna tijela onemogućena da redovito obavljaju ustavne dužnosti kao *ustavne kategorije*, te stanje izvanrednih okolnosti kao zakonsku kategoriju. Upitnom ostaje činjenica zbog čega korištenje akata iz tih situacija ostaje bez formalne deklaracije o egzistencijalnom realitetu određenih kategorija.

⁶ Usp. A. Lijphart, *Constitutional choices for new democracies*, u *Journal of Democracy*, 1/1991., p. 72—84. Tim je tekstom na stranicama istog časopisa započeta zanimljiva diskusija o prednostima odnosno slabostima većinskog sistema, odnosno sistema proporcionalne demokracije uopće u suvremenim državama. Tako A. Lijphartu odgovaraju G. Lardreyet, *The problem with PR*, u *Journal of Democracy* 3/1991., p. 30—36; Q. Quade, *PR and Democratic Statecraft*, u *Journal of Democracy* 3/1991., p. 36—41. U istom broju časopisa nalazi se i odgovor A. Lijpharta, »*Double—checking the Evidence*«, p. 42—48.

⁷ O liberalizaciji i demokratizaciji kao neidentičnim procesima u zemljama posttotalitarizma piše Adam Przeworski, *Democracy as a contingent outcome of conflicts*, u *Constitutionalism And Democracy*, Cambridge 1988., p. 59—80.; usp. A. Przeworski, *The East Becomes the South? The Autumn of the People and the Future of Eastern Europe* — »*Understanding Political Change in Eastern Europe*«, u *Political Science & Politics*, 1/1991., p. 20—24.

nije ni stigla registrirati,⁸ a koja su u uskoj vezi s izbornim sistemom, u drugoj bi grupi trebalo pak razmatrati pitanja institucionalne naravi.

U svakom slučaju, smisao javnog dijaloga u vezi s prvom grupom pitanja bio bi jasno diferenciranje, izdvajanje, formiranje pozitivne ograde od stava da su jedino (regularni) izbori demokracija, fenomen par lui meme, ili da su oni sve, ama baš sve u demokraciji. Ma kako izbori bili od središnjeg značaja za demokraciju (oni, dapače, čine jedan od nužnih uvjeta njenog postojanja), ona ipak nadilazi horizont pukog elektoralizma.⁹ U odsustvu takove diferencijacije pitanja prava manjina, individualnih prava, kooperativnosti, reprezentativnosti teško pristišće ogoljeni majority rule. U vezi s pitanjima koja su vezana npr. za izbor šefa države, odnosno za izbor legislature, dakle s drugom grupom, valja napomenuti da su ona, i sama bila važna, nužno samo organizacijska, ustavno-institucionalna pitanja. No zato nisu ništa manje kompleksna od onih prvih. U ovome bismo tekstu ukazovali upravo na neka od njih, koja nam se nameću uvidom u postojeća komparativna ustavna, te predložena zakonska rješenja o izbornom pravu.

1. O izboru državnog poglavara

Sve države imaju poglavara, no nije svaki poglavar ujedno i predsjednik, niti je na to mjesto ovaj svugdje izabran na izravnim i općim izborima. Među »velikim ustavnim sistemima« (M. Jovičić) samo su dvije države gdje predsjednika biraju građani. To su SAD i Francuska. (vidi *U.S.A. Constitution*, Art. II, s. 1., Ustavnom revizijom od 6. novembra 1962. predsjednika republike u Francuskoj bira: — »un college electoral comprenant les membres du Parlement, des conseils généraux et des assembles des territoires d'outre mer, ainsi que les représentants élus des conseils municipaux.«) Među »novim demokracijama« Bugarska, Poljska, Rumunija, Češkoslovačka i Mađarska već su imale izbor za šefa države. Tako je u *Bugarskoj* siječnja 1992. godine na predsjedničkim izborima, koji su inače postavljeni u dva kruga, Ž. Željev dobio 53,5% glasova i time osvojio petogodišnji mandat jedne u suštini neegzekutivne funkcije.

U *Poljskoj* je prosinca 1990. godine na predsjedničkim izborima, postavljenim u dva kruga, sa 74% glasova pobjedu iznio L. Walesa. I ovdje je funkcija predsjednika kojemu je mandat pet godina neegzekutivna funkcija; u *Rumuniji* predsjednik je postao I. Iliescu, koji je svibnja 1990. godine pokupio 85% glasova. Izbor je također predviđen u dva kruga, mandat šefa države iznosi 4 godine, a funkcija predsjednika je egzekutivnog karaktera. U *Češkoslovačkoj* predsjednika bira na dvije godine parlament, njegova je funkcija neegzekutivna, a slično je i u *Mađarskoj*.¹⁰

⁸ O tome vidi poseban broj francuskog časopisa *Pouvoirs*, 7/78, čija je središnja tema suvremeni predstavnički sistem — *Le regime representatif est il démocratique*.

⁹ O tome što demokracija jest a što nije usp. tekst P. Schmittera i T. Karla, *What Democracy is... and Is Not*, u *Journal of Democracy*, 3/1991., p. 78.

¹⁰ Podaci prema *The Economist*, 1. II. 1992., *Democracy in Eastern Europe*, p. 31.

Hrvatsku pak predsjednički izbori tek čekaju. Dotle, a temeljem čl. 7. Ustavnog zakona za provedbu Ustava Republike Hrvatske od 22. XII. 1990. — »do izbora predsjednika Republike u skladu s Ustavom, sadašnji predsjednik Republike ima sve dužnosti određene Ustavom«¹¹. Zakonski nacrti o kojima se govori trebali bi omogućiti želju ustavotvorca.

1.1. Ustavne odredbe o predsjedniku Republike Hrvatske (čl. 94—čl. 95) kao i opće odredbe Nacrta zakona o izboru Predsjednika Republike Hrvatske (čl. 1—čl. 6) predviđaju, da se predsjednik bira na temelju »općeg i jednakog biračkog prava na neposrednim izborima tajnim glasanjem«. Ovim se odredbama Hrvatska približila zemljama čiji propisi sadrže manje-više identične odredbe o izboru predsjednika države.

Komparativno ustavno pravo glede pitanja izbora predsjednika postavlja sljedeće pitanje: Postoji li neka logika predsjedničkog izbora općim i neposrednim izborima, i ako postoji, zbog čega ona u određenom krugu zemalja koji poznaju taj mehanizam ne daje identične efekte?¹²

Naime, iskustvo pokazuje da predsjednički izbori općim (i neposrednim) glasanjem izazivaju brojne efekte, koji znaju imati za posljedicu poremećaj ravnoteže i funkcioniranja globalnog institucionalnog okvira. Kao prvo, takvi izbori budući da traže izjašnjavanje velikog broja članova jedne zajednice, teže *nacionalizaciji* političkog života. Nacionalizaciji u sljedećem smislu: identičnost pitanja koje se u izborima postavlja pred svakog građanina uspostavlja proksimitet odgovora. Ta je procedura sklona reduciranju odstupanja između geografskih *tona*, umanjuju efekte dominacije koja je osjetnija što je izborna tijelo manje i sličnome — gdje se nacionalizacija suprotstavlja lokalizaciji. Drugo, takvi izbori afirmiraju *personalizaciju* naspram »partizanizacije«. Budući da izbori završavaju izborom jedne osobe, a i samo se natjecanje odvija između pojedinaca, politički život dobija personalnu dimenziju koja se može prenijeti na sve ostale dijelove sistema. *Bipolarizirajući* efekt predsjedničkih izbora, kao treće, vezuje se uz sam način izbora (većinski ili proporcionalni princip). Budući da je vlast koja se predsjedniku atribuirana nedjeljiva i budući da je nosilac vlasti samo jedan, procedura glasanja smjera polarizaciji birača oko dominantne snage i njegove neposredne konkurencije. Taj se efekt ogleda u utjecaju na strategije pristaša i način strukturacije glasačkog izbora. Četvrto, dolazi do akcentuacije *izbornog ritma* koji nije bez efekta na legislativne izbore. Na kraju, predsjednički izbori povećavaju mogućnost institucionalnog *konflikta*, eventualno i njegovog intenziviranja.

Na primjeru Francuske i nekih drugih zemalja *Jan-Luc Parodi* dokazuje kako stupanj materijalizacije tih tendencija ovisi o tri važna parametra: o strukturi vlade

¹¹ Šef države u liku predsjednika republike bira se na neposrednim izborima, tajnim glasanjem i u *Sloveniji* (prema čl. 110 prijedloga Ustava od 24. VII. 1991.) i u *Srbiji* (čl. 86 Ustava od 28. IX. 1990.).

¹² Imamo u vidu tekst Jean-Luc Parodia *Effets et non-effets de l'élection présidentielle au suffrage universel direct*, u *Pouvoirs* 14/1980., p. 5—14., te ostale prijedloge koji govore o temi broja (*Elire un Président*).

(naime o tome da li je na djelu jedinstvena ili dualistička egzekutiva), o prisustvu, odnosno odsutnosti parlamenta s jasnom i discipliniranom voljom, te postojanjem, odnosno nepostojanjem suglasnosti o neutraliziranju predsjednika.¹³

Tamo gdje je egzekutiva podijeljena između šefa države i prvog ministra u smislu hijerarhizacije tih dviju funkcija, hijerarhija je, dakle, izvedena u korist šefa države (uz Francusku, takav je slučaj i s Hrvatskom) predsjednički izbori predstavljaju zapravo »egzekutivne« izbore. Tamo gdje se općim izborima bira drugi institucionalni autoritet — Parlament, koji ima jasnu i discipliniranu većinu, odnosno grupe voljne da surađuju, nema tih efekata koje proizvodi izbor predsjednika. Konsekvence izbora predsjednika općim pravom glasa, naposljetku, uvelike ovise i o historijskim okolnostima. U slučaju *Irske* iz 1938. godine, *Islanda* iz 1944. godine ili *Austrije*, konsenzualnom neutralizacijom, dogovorom između partija, anulirane su mogućnosti koje ima u vidu pobjednik izbora, prije svega privatizacija vlasti.

Na temelju navedenih parametara moguće je klasificirati institucionalne sisteme da bi se lakše razumjela diferencirajuća igra latentnih logika predsjedničkih izbora.

Tamo gdje je predsjednik jedini titular egzekutive jasno je da potencije predsjedničkih izbora postaju realnost. Tako su *SAD* dobar primjer prve klasifikacijske grane. Ovdje je lako identificirati nacionalizaciju (koja se ublažava federalizmom), personalizaciju, bipolarizaciju (naglašena parlamentarnim izborima u jednom krugu), te razigrani izborni ritam. Identični efekti mogu se naći tamo gdje je dualitet egzekutive anuliran hijerarhizacijom u korist predsjednika. Tako *Francuska* ilustrira jedan međuslužaj. Latentna logika predsjedničkih izbora ovdje dolazi do svojeg punog izražaja. Na djelu je nacionalizacija aktera, reduciraju se razlike, nestaju »sigurna« izborna područja, personalizacija smjera natkrivanju ostalih sastavnih dijelova sistema, prije svega političkih partija, naglašava se izborni ritam, itd. Tamo pak, gdje je predsjednik simbolički substitut za monarha, egzekutivom efektivno upravlja šef vlade (*Finska...*), a zadnju grupu čine zemlje u kojima se institucija predsjednika, odnosno njegovi potencijali, ograničavaju i konsenzualnom neutralizacijom i politikom odsustva slobode akcije postojanjem disciplinirane parlamentarne većine.¹⁴

Ukratko, strateška analiza ustavnih sistema stavlja naglasak na konkurenciju institucionalnih autoriteta, važnost njihovog broja, »borbenim« sredstvima koji mu stoje na raspolaganju u toj konkurenciji, posebno njihovom stvaralačkom legitimitetu i sredstvima uticanja jednih na druge, a da se i ne govori o historijskom momentu u kojem se determiniraju odnosi snaga, ustavna sučeljavanja, te strukturira njihova ravnoteža. U takvoj perspektivi, dualitet izbornih okruga (zato što isti »deposesira« uobičajeni monopol parlamenta), dualitet egzekutive (zato što isti uvodi dodatnog aktera), primitivna volja dominirajućih snaga (zato što ista može neutralizirati po sebi jaku instituciju), u svojoj interakciji kompliciranih institucionalnih

¹³ Op. cit., p. 8.

¹⁴ Usp. J. L. Parodi, op. cit. 9.

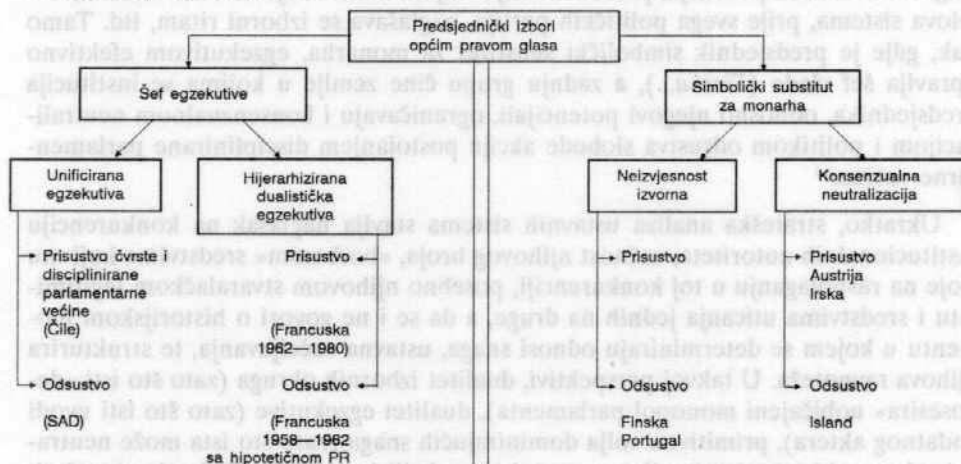
kombinacija predstavljaju zapravo elemente jednog eksplikativnog modela koji na shematski način rezimira svu njihovu moguću kompleksnost.¹⁵

1.2. Izbor predsjednika Republike Hrvatske shodno postojećim ustavnim i predloženim ustavnim rješenjima predstavlja nužnu posljedicu prihvaćenog ustavnog principa o podjeli vlasti. Budući da je odbačena misao i praksa da šefa države bira Sabor, šefa države »biraju hrvatski državljani s navršenih 18 godina, na neposrednim izborima tajnim glasovanjem na vrijeme od 5 godina«. Uzimajući u obzir sve one spomenute efekte do kojih dovode izbori za predsjednika kada ga biraju građani, a koji će se, nema sumnje, javiti i u Hrvatskoj, i realizaciju odredbi predloženog Zakona o izboru zastupnika na osnovu jednog hibridnog modela izbornog sistema, čija su posljedica *majoritarni* efekti, očigledna je namjera učvršćivanja one druge, cjelovite strane u sintagmi koja govori o »polupredsjedničkom sistemu«. Raspoložujući popularnom (narodnom) investiturom, te naslanjajući se na moguću konstantnu parlamentarnu većinu, ono što je ranije bila samo ustavna projekcija, postaje tek nakon izbora stvarna i najjača poluga vlasti u zemlji.

2. O izborima za predstavničko tijelo

Logika dvodomosti u ustavno i politički unitarno uspostavljenoj Republici Hrvatskoj došla je sasvim logično do izražaja i u odredbama Nacrta Zakona o izboru zastupnika u Saboru. Ta se logika prije svega ogleda u postojanju različite osnove iz koje izvire predstavnici naroda za Zastupnički, odnosno Županijski dom. Poput sličnih domova, tipova senata, ni Županijski dom nije »nekorisni dubler«,¹⁶

¹⁵ Shema je sljedeća:

Izvor: Jan-Luc Parodi, *Effets et non-effets de election presidentielle*, u *Pouvoirs* 14/1980., p. 13.

¹⁶ Ovu frazu koja se odnosi na francuski Senat koriste A. Houriou — J. Gicquez, *Droit constitutionnel et Institutions politiques*, Paris 1980, p. 1033.

do kojega bi se zaključka brzopleto moglo doći površnom usporedbom načina biranja za prvi s onim koji se koristi za drugi saborski dom.

Odredbe čl. 23 do 27 Nacrta Zakona o izboru zastupnika u Sabor za izbor zastupnika u Zastupnički dom afirmira »kombinirani sustav, većinsko — razmjerni«, kako ga nazivaju tvorci. Inspiracija se tražila i našla u kompleksnoj mješavini većinskog i proporcionalnog glasanja, u kojim se sistemima posebno ističu njemački sistem iz 1949. god., francuski iz 1951. i 1956., te najnoviji bugarski izborni zakon iz 1991. godine. Kako je bitna tendencija svih tih zakona redukcija multipartizma, ukažimo samo na odlike onog njemačkog zakona, zvanog i sistemom »personalizirane proporcionalne reprezentacije« koji je svoj cilj ostvario više nego uspješno. Izvorno je, dakle, riječ o hibridnom, za njemačke prilike izuzetno uspješnom izbornom corpusu koji je u mnogim crtama pospješio razvoj demokratskog političkog sistema SR Njemačke. Ustavno-politički osmišljena u recipiranju zahtjeva za srazmjernim predstavištvom, ova »personalizirana proporcionalna reprezentacija« u praksi faktički favorizira dvije partije. Kao i u njemačkom slučaju i u Hrvatskoj je zemlja podijeljena na dvije vrste izbornih jedinica: u manje, gdje se primjenjuje većinski princip (čl. 24) i veće, gdje se primjenjuje proporcionalni sistem. U potonjem slučaju to je područje čitave Republike (čl. 25). Polovica zastupnika bira se primjenom većinskog (čl. 24), a polovica primjenom proporcionalnog principa (čl. 25).

Na koji su način ta rješenja u vezi sa polupredsjedničkim sistemom? Birači svoje pravo koriste simultano (vidi čl. 38—39), dva puta i to na istom glasačkom mjestu, glasajući jednom za jednog zastupnika (prolazi kandidat koji je dobio većinu), a drugi put glasajući za državnu listu (koja afirmira srazmjerni, dakle proporcionalni sistem). Dugogodišnje iskustvo analitičara izbornih sistema pokazalo je da se u slučaju primjene mješovitog izbornog sistema njemačkog tipa birači ponašaju »korisno«, tipično na »engleski« način. Naime, iskustvo je pokazalo da u okvirima manjih izbornih jedinica birači manifestiraju ono što su analitičari nazvali psihologijom britanskih glasača (tamo je odvajkada na djelu većinski princip). A to jednostavno znači da oni glasaju »korisno«, i to vršeći redukciju kandidata, najčešće na dva najjača, reducirajući kasnije i broj partija na manji broj. Gotovo 85% birača transponira svoj refleks (s prvog listića) i na planu proporcionalne reprezentacije (dakle na drugi listić). Tako se npr. u SR Njemačkoj na izborima 1949. godine natjecalo 12 političkih partija, a danas ih se natječe 3—4 puta manje. Ovaj mješoviti sistem, dakle, pogoduje sredini koja je odlučila realizirati i ustrajati na realizaciji klasičnog parlamentarnog režima racionaliziranog tipa sa solidnim ekvilibrijem njegovih ustavnih vlasti. (Mješoviti je sistem u Francuskoj 1951. i 1956. godine pomogao partijama centra da sačuvaju većinu sve do 1958. godine.) No, Hrvatska se odlučila za »polupredsjednički sistem«, pa je moguće da su i očekivanja od ovoga izbornoga sistema zapravo drugačija. Koja?

Projekciji aktivnog šefa države, kako to stoji u nas, odgovara zapravo izborni sistem koji će očekivanom redukcijom uspostaviti bipartizam, dakle i sistem u kojemu će disciplinirana i sigurna većina u parlamentu držati kurs uzvišenog dijela egzekutive. (Teško da bi se kod nas danas mogao desiti slučaj *koabitacije*, kao u Francuskoj, gdje je predsjednik republike bio pripadnikom jedne, a većina u par-

lamentu druge stranke). Notorno je da primjena jednog izbornog sistema stvarnog za jednu sredinu izaziva poremećaje političkog režima države koji taj sistem pokušava primijeniti. Analizirajući fundamentalne transformacije u političkom životu pojedinih evropskih zemalja, do kojih je dolazilo usljed promjene načina izbora, mnogi su respektabilni i nepristani analitičari isticali sljedeće: očigledno je da bi u Velikoj Britaniji zamjena uninominalnog glasanja u jednom krugu u toj zemlji stvorila revoluciju. U Francuskoj bi institucija njemačkog načina biranja zasigurno dovela do interesantnih rezultata, ali i sasvim suprotnih efekata, s obzirom na postojeće ekstremne ljevice koje u SR Njemačkoj više nema. Isto bi tako u Njemačkoj zamjena tog mješovitog većinsko-proporcionalnog sistema možda ponovo rodila štetnim multipartizmom.¹⁷

Jedan se politički režim, ponovimo, ne može razumjeti bez spoznaje o njegovom izbornom sistemu i njegovom vezom sa važećim ustavom. Važeći Ustav Republike Hrvatske afirmirajući »polupredsjednički sistem« formalno zagovara nadmoć predsjednika Republike nad ostalim organima državne vlasti, što je rezultat kontroverzne spoznaje i modernog iskustva kako samo mobilna i snažna izvršna vlast, a ne brbljavi i spori parlament, može efikasno i uspješno mijenjati stvarnost prema volji većine. Zakon koji se tiče njegovog izbora, kao i zakon koji se tiče izbora članova Zastupničkog doma, predstavljaju pak pravni i veliki korak prema daljnjem stvarnom učvršćivanju »prvenstva egzekutive« u našim okolnostima. Ustavni je i zakonski izbor upravljača dakle kombinacija polupredsjedničkog i hibridnog, većinsko-proporcionalnog izbornog sistema. Koliko će istom taj izbor pomoći da uspješno prebrodi sve Scile i Haribde revitalizacije i rekonstrukcije zemlje pokazat će vrijeme.

U svakom slučaju, traženje adekvatnog izbornog sistema koji bi »otkrio dušu« hrvatskih birača daleko je od toga da bude završeno. Uostalom kao i potraga za najadekvatnijom političkom strukturom koja bi se uspješno nosila sa teškim, objektivno »predpolitičkim okolnostima« koje nas okružuju.

¹⁷ Usp. J. Cadart, *Institutions politiques et Droit Constitutionnel*, Paris 1975. p. 247—252.

